

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка**

Кафедра загальної, вікової та соціальної психології імені М.А. Скока

Кафедра соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук

Ben Gurion University of the Negev

Regional Alcohol and Drug Abuse Resources Center (RADAR)

Virginia Commonwealth University

Psychology Department

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Кафедра психології

Кафедра менеджменту, практичної психології та інклюзивної освіти

Кременчуцький національний університет

імені Михайла Остроградського

Кафедра психології, педагогіки та філософії

Національна Рада жінок України

ТРИНАДЦЯТІ СІВЕРЯНСЬКІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИТАННЯ

Матеріали міжнародної наукової онлайн-конференції

25 листопада 2022 року, м. Чернігів

Том 1. Психологія

Чернігів
2023

УДК 159.9 : 316.6 : 364

Наукова редакція:

Дроздов О. Ю., доктор психологічних наук, доцент

Рекомендовано до публікації вченою радою

Навчально-наукового інституту

психології та соціальної роботи

*Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка (протокол № 5 від 20.12.2022 р.)*

DOI: 10.5281/zenodo.7573792

Тринадцяті Сіверянські соціально-психологічні читання:

Матеріали Міжнародної наукової онлайн-конференції (25 листопада 2022 року, м. Чернігів) / За наук. ред. О. Ю. Дроздова. Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2023. Т.1. 185 с.

Збірник містить матеріали Міжнародної наукової конференції «XIII Сіверянські соціально-психологічні читання» (25 листопада 2022 р., м. Чернігів). У першому томі розглядаються актуальні питання сучасної фундаментальної та прикладної психології.

Адресовано науковцям, викладачам закладів вищої освіти, практичним психологам, студентам та аспірантам.

© Автори, 2023

перший куплет» та давати своєрідне «домашнє завдання» малим групам, з подальшим переглядом, аналізом та обговоренням (Гончаренко Ю., 2009).

Таким чином, у результаті тривалих занять народним танцем інтенсивно збільшується рухливість в суглобах, гнучкість, сила м'язів, витривалість. Науковці стверджують, що завдяки включенню класичного та народно-сценічного екзерсису в урок народного танцю відбувається зміцнення опорно-рухового апарату, врівноважується правостороннє і лівостороннє формування всіх м'язів корпусу і кінцівок, активується розвиток складної координації рухів, розширюється руховий діапазон, тренуються дихальна та серцево-судинна системи, що сприяє підвищенню життєвої активності організму молодшого школяра.

Дерев'яно С. П.

СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА КОГНІТИВІСТИКИ

Сучасна когнітивістика – це міждисциплінарний науковий напрям, що поєднує дані досліджень когнітивної, лінгвістичної та математичної галузей знань. Вивчення проблемних питань когнітивістики набуває актуальності у зв'язку з підвищенням попиту на ринку праці на фахівців, які демонструють високий рівень знань і навичок щодо людської поведінки та одночасно володіють навичками застосування інформаційних технологій у власній професійній діяльності. Як зазначає Д. Катріціс, комплексне знання світу людей та світу машин сприятиме становленню людини нової епохи – homo deus як своєрідного синтезу людини та машини (Katritsis D., 2020).

Мета даної роботи: визначити тематичне поле сучасної когнітивістики шляхом виокремлення проблемних питань, які досліджуються в основних її розділах.

Авторитетні видання, які презентують новітні дані стосовно перспектив розвитку когнітивної науки, наголошують на прерогативі когнітивної психології (Nunner-Winkler G., 2018; Goel A., 2019). Важливими розділами когнітивістики означені

також когнітивна лінгвістика, когнітивна етологія, когнітивна антропологія, когнітивна географія, штучний інтелект.

Когнітивна психологія як галузь психології, що досліджує процеси пізнання світу. Найінтенсивніше вивчення проблематики психологічних знань можна констатувати у галузі нейронаукових досліджень. Інноваційними виглядають ідеї позитивної нейропсихології, спрямовані на оптимізацію роботи мозку людини, підтримку функціонування осіб із когнітивними обмеженнями (Randolph J., 2018).

Також перспективними щодо розвитку когнітивної психології вважаються ідеї «ментальних технологій»: досить популярними є сучасні розробки технологій ментальних карт у кіберпросторі як засобу візуалізації великого обсягу інформації (Позднякова Т., 2018; Slabbunck A., 2019); розробляється теорія «когнітивних гаджетів» як машинної імітації моделей психічних станів людини (Heues C., 2018; Нуркова В., 2019).

Когнітивна лінгвістика як галузь мовознавства, що займається вивченням процесів використання інформації засобами мови. Популярними для науковців є проблеми когнітивної поетики та когнітивної ономасіології. Когнітивна поетика збагачена парадигмою когнітивної наратології, що поширюється у дослідженнях природи художнього твору (на рівні розповіді / оповіді) та сприяє розумінню природи людської думки. Це проблематика першого прочитання художнього тексту, де аналізуються способи переміщення читача у минуле прочитаного й осмисленого, розгортання художньої реальності в матриці тексту й фікційної реальності твору у свідомості читача (Мацевко-Бекерська Л., 2020). Ономасіологія в когнітивному ракурсі дає змогу простежити механізми створення і сприйняття нових найменувань людиною (Кременева Т., 2019).

Когнітивна етологія як міждисциплінарна галузь досліджень, що вивчає інтелектуальні здібності тварин. Етологічні дослідження у галузі когнітивної науки є досить суперечливими: основний спір учених ведеться з приводу наявності елементів самоусвідомлення у вищих тварин (Ma H. L., Dawson M., Hayward D. A., 2022). Було проведено низку успішних експериментів стосовно підтвердження навмисної оманливої поведінки тварин (Courtland S. D., 2015);

впізнання приматами свого відображення у дзеркалі, на фотографіях (Shorland, G., 2020). Поряд із тим поширеними залишаються скептичні зауваження про переважання у тварин імітаційної поведінки, на противагу усвідомленню власних дій (Gallup G., Anderson J., 2020).

Когнітивна антропологія як галузь, що вивчає сприйняття та розуміння навколишнього світу представниками різноманітних культур. У цій галузі також переважають дослідження зарубіжних учених, когнітивно-антропологічна проблематика на вітчизняних теренах залишається майже недоторканою. Аналіз закордонних літературних джерел показав наявність проблематики найрізноманітнішого спектру: презентована культурна модель моралі серед народів Азії (монголів, корейців та ін.) порівняно з народами Європи (De Munck V., Bennardo G., 2019); констатується складний взаємозв'язок між гедоністичними потребами та суб'єктивною оцінкою наявної небезпеки стосовно наповнення тезаурусу емоцій у народів тихоокеанського регіону; аналізуються особливості формування образу тіла людини в США та Південній Кореї (Bennardo G., 2020).

Стосовно останнього дослідження наведено цікаві дані, що в США ожиріння трактується в термінах культурної моделі «здоров'я», де повна людина сама винна в тому, що не піклується про себе, і таким чином викликає осуд з боку інших. У Південній Кореї відсутній моральний компонент оцінки повної людини, оскільки ожиріння сприймається як результат спадковості (Bennardo G., 2020).

Когнітивна географія, що вивчає як людина сприймає та уявляє географічний простір (кліматичні умови, розселення, та ін.). Цей розділ когнітивістики є одним із новітніх, експериментальні дослідження тривають з початку XXI ст. (Каропа Г., Коротун С., 2017; Montello D., 2018). Найпопулярніші теми досліджень: моделі поведінки людини під час подорожей (Goulias K., 2018); знаходження шляху та орієнтування у незнайомому місці (Hirtle S., 2018); навігація людини без бачення простору – «сліпе» просторове пізнання (Giudice N., 2018).

Штучний інтелект як галузь, що націлена на створення

«розумних» машин із використанням інтелекту людини. Це найбільш популярний розділ когнітивістики з часів своєї появи у середині ХХ ст. На сьогодні актуальними залишаються проблеми робототехніки та «олюднення» штучного інтелекту: проектування емоційних реакцій машин штучного інтелекту, прийняття ними рішень у невизначених ситуаціях (Jian Zhao et al., 2022).

Ще у середині 1980-х років у японському науково-технічному співтоваристві було введено термін «Kansei Engineering» (Ali et al., 2020). Це явище інтерпретується як чутливість машини тотожно людській; наразі тривають дослідження перцептивних потреб людини засобом інженерних методів.

Ґрунтуючись на цих даних, професор Ван Чжилян з Університету науки і технологій Пекіна запропонував концепцію «штучної психології», яка полягає у використанні машинного методу для вивчення психологічної діяльності людини. Науковець розширив діапазон психологічних характеристик, задіяних у «Kansei Engineering», включаючи рефлексію віртуальної та навколишньої реальності, що надає проблематиці штучного інтелекту новий сенс та нові перспективи розвитку.

Отже, тематичне поле досліджень у когнітивістиці є доволі широким, особливий інтерес учених привертають такі розділи, як: когнітивна психологія, когнітивна лінгвістика, когнітивна географія, штучний інтелект. Найбільш наріжні проблемні питання когнітивістики пов'язані з пристосуванням докільця до пізнавальних потреб сучасної людини з метою зробити «новий світ» більш зрозумілим та зручним для життя.

Перспективи подальших досліджень із даного питання вбачаємо у поглибленому вивченні найбільш «психологічних» тем сучасної когнітивістики, пов'язаних із перцептивною та творчою діяльністю людини.